

Модель системи позаурочної діяльності учнів ПТНЗ у наукових працях

В. П. Жука

Незабутній Володимир Павлович Жук був одним із найвідоміших в Україні науковців у галузі професійної педагогіки, зокрема з питань виховної роботи й організації позаурочної діяльності учнів ПТНЗ, яка є важливим компонентом національної системи виховання молоді.

У цих питаннях вчений опирався на думки видатного українського педагога В. О. Сухомлинського, який вважав, що найбільш інтенсивний розвиток учня відбувається не на уроці, а у сфері вільного спілкування, дозвілля, праці, улюблених занять, гри тощо. Вчені-педагоги постійно наголошують, що в навчальних закладах повинні бути створені належні умови для самовизначення і самовдосконалення кожного учня в позаурочний час, адже, як правило, позаурочні заходи у школах, ПТНЗ і ВНЗ часто проводяться стихійно, без їх логічного зв'язку та послідовності, без врахування вікових особливостей учнів, при низькій активності учнів та студентів, без належного педагогічного забезпечення, а тому залишаються малоефективними.

ПТНЗ являє собою навчально-виховну систему, яка включає ряд підсистем, однією з яких є позаурочна діяльність учнів.

Проте остання не виникає сама по собі. Вона моделюється, створюється і постійно вдосконалюється колективом кожного ПТНЗ відповідно до його завдань з урахуванням конкретних умов. Однак, зауважимо, що для моделювання і створення системи позаурочної діяльності учнів колективу ПТНЗ необхідна орієнтовна модель такої системи.

Як відомо, будь-яка система складається з відповідної кількості тісно взаємопов'язаних і взаємодіючих між собою елементів. Система позаурочної діяльності учнів ПТНЗ, на думку В. П. Жука, повинна включати такі взаємопов'язані компоненти:

1. Перспективні та оперативні плани, складені на основі програмно-методичних документів, в яких визначено основну мету, завдання, напрями та орієнтовний зміст позаурочної діяльності учнів ПТУ;

2. Комплекс системних організаційно-педагогічних форм (клубів, гуртків, секцій та інших учнівських об'єднань);

3. Постійний режим, визначений розпорядком дня та розкладом позаурочних заходів, в якому вказано періодичність, час і місце проведення та педагогічне забезпечення кожного заходу;

4. Тісний, постійний зв'язок з сім'єю, базовим підприємством, загальноосвітніми школами, закладами культури, творчими спілками та іншими соціальними інститутами;

5. Навчально-матеріальну базу (спеціально обладнані або пристосовані приміщення для клубної, гурткової, секційної роботи; технічні засоби, музичні інструменти та різноманітний інвентар);

6. Педагогічне забезпечення, що передбачає доручення кожному інженерно-педагогічному працівнику конкретної системної форми роботи з визначеним контингентом учнів (клуб, гурток і т. д.);

7. Учніське самоврядування, яке будується на широкій активності самих учнів, їх самодіяльності та ініціативі.

У позаурочній діяльності учнів профтехучилищ використовуються різноманітні форми — індивідуальні, групові, масові (бесіди, зустрічі, усні журнали, тематичні вечори і т. п.). На практиці — це в більшості разові, безсистемні, логічно малопов'язані позаурочні заходи. Досвід показує, що позаурочну діяльність учнів треба будувати на основі системних організаційно-педагогічних форм, тобто — таких форм, які передбачають систему, цикл взаємопов'язаних індивідуальних, групових та масових позаурочних заходів, що розкривають певну тему або напрям виховання.

Такими формами є учнівські клуби, кінолекторії, народні університети, гуртки, секції та ін.

Індивідуальні, групові та масові форми позаурочної діяльності учнів (бесіди, лекції, зустрічі, конференції, культпоходи і т.д.) ми розглядаємо як складові системних форм, проведення позаурочних заходів.

Таким чином, подібно як уроки складають організаційну систему навчально-виховної діяльності учнів, клуби, гуртки, секції і т.д. мають скласти організаційну систему їх позаурочної діяльності.

Система позаурочної діяльності учнів ПТНЗ має бути цілеспрямованим педагогічним процесом формування майбутнього фахівця, який здійснюється на основі перспективних та оперативних планів (з врахуванням матеріальних умов та специфіки училища) в умовах постійного режиму шляхом використання комплексу системних організаційно-педагогічних форм, при широкому розвитку активності, самодіяльності та самоврядування учнів, яке спрямовується педагогічним колективом спільно з сім'єю та іншими соціальними інститутами.

Отже, позаурочна робота потребує добре продуманого планування, розвинутої матеріально-технічної бази та відповідної інфраструктури, постійного педагогічного супроводу, гарно налагодженого учнівського самоврядування, постійного контролю за цією діяльністю учнів, яка має гармонійно вписуватись у виважений і продуманий режим кожного для перебування майбутніх робітників і фахівців у ПТНЗ.

Однак, сьогодні можемо констатувати, що в більшості ПТНЗ країни позаурочна діяльність учнів пущена на самоплив і не відповідає заповітам ревного поборника чіткої організації системи позаурочної роботи в навчальних закладах профтехосвіти В. П. Жука.